

УДОСКОНАЛЕННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

LABOUR RELATIONS IMPROVEMENT WITHIN THE FRAMEWORK OF CIVIL SOCIETY ESTABLISHMENT

Рецензія на колективну монографію В.Є. Шедякова, О.А. Блінова, П.Д. Морозова
«Удосконалення трудових відносин як основа стійкості та розвитку громадянського суспільства»
[Монографія] Заг. ред. П.Д. Морозова. – К.: Задруга, 2014. – 320 с.

В умовах сучасної трансформації суспільства визначення ролі та місця трудових відносин при переплетенні культурно-цивілізаційних світів посилюється. Швидкість і масштабність змін у суспільстві, визначення векторів розбудови соціально-орієнтованого суспільства є особливо важливою передумовою і необхідністю інтеграції передового світового досвіду та вітчизняних традицій удосконалення соціально-трудова відносин. Українська наука має значні напрацювання даного складного і завжди актуального напрямку дослідження. Водночас динамічні соціальні процеси ставлять перед сьогоднішнім необхідність більш ефективного, творчого використання досягнень економічної думки попередників з коригуванням на постійні зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Однак автори знайшли власний, досить нетривіальний підхід до вирішення даних проблем, який і було винесено в якості теми дослідження й відповідно назви колективної монографії.

Зростання в глобальному масштабі рівня напруження конкуренції збільшує і вимоги до науки в підготовці якісних аналізу, прогнозу та оптимізації регулятивних впливів для господарської практики. При цьому швидкість і масштабність громадських трансформацій підвищує цінність рівня базової методології та знання, а також креативу при дослідженні визначних соціально-економічних інновацій наших часів.

Серед позитивних моментів здійснення євроінтеграції важливе місце займає можливість активізувати

використання досвіду організації суспільства, особливо за допомогою розвитку трудових відносин. Модель продуктивної суспільної інтеграції передбачає ретельний облік як усього комплексу суспільних, колективних та індивідуальних потреб, які формують ядро соціально-економічної тканини кожного суспільства, так і їх виробничої складової, що базується на відповідному рівні знань, навичок і вмінь.

При роботі над обраною темою дослідження авторами колективної монографії вдалося уникнути двох серйозних небезпек. З одного боку, вони не зрадили того наукового доробку, який був напрацьований раніше. Відповідно їх категоріальний апарат передбачає розрізнення «продуктивної сили праці» та «продуктивності праці», «ефективності та інтенсивності», «процесу праці» та «процесу виробництва». З другого боку, вони розглядають трудові відносини на основі системно-ситуаційного підходу. Причому не тільки в контексті наявних трудових умов, а й специфіки поглиблення суспільного (зокрема, міжнародного) поділу праці. У цілому ре-

цензована робота – це аж ніяк не якийсь рецидив теоретико-методологічного «позаминулого» заради наруги і «на зло минулому», але і не спроба дати чергове трактування інших (частіше західних) ідей і підходів, а науковий самостійний розгляд реальних протиріч сучасної України.

Тому логіка колективної монографії й розгортається в русі від аналізу принципів забезпечення цього процесу на політико-економічному

та соціально-економічному рівнях (перша частина) до дослідження конкретних механізмів соціальної інтеграції в єдності психологічного та нормативного сторін процесу, що містяться в системі трудових відносин (друга частина).

Зокрема, частина I «Стан і розвиток трудових відносин: пострадянський варіант» містить розділ 1 «Трудова соціалізація людини в системі соціокультурного розвитку», розділ 2 «Системні основи концепції розвитку трудових відносин», розділ 3 «Соціальне партнерство – умова розвитку суспільства», розділ 4 «Партнерство та конкуренція – стимули суспільного розвитку», розділ 5 «Стимулювання змін в арсеналі управління розвитком трудових відносин». У частині II «Вплив сучасних та пост сучасних HR-технологій на вдосконалення трудових відносин в умовах українського ринку праці: риси трансформацій» виокремлені розділи 1 «Адаптація працівників у ринкових умовах», розділ 2 «Мотивація різних категорій персоналу», розділ 3 «Відбір та оцінка персоналу: особливості поєднання рис кроскультурних та специфічно українських», розділ 4 «Атестація персоналу як важіль впливу на побудову працівником кар'єри» та розділ 5 «Навчання персоналу. Зміна парадигми та нові моделі розвитку персоналу». Для покращення засвоєння матеріалу розділи другої частини додатково розділені. Монографія має «вступ», котрий висвітлює задум та характеризує основи праці, а також «висновки», які не тільки концентрують основні ідеї роботи, а й фактично можуть бути покладені в основу подальшого системного розвитку трудових відносин в Україні. Теми кожної частини отримали достойне розкриття на сторінках праці.

Безсумнівним достоїнством колективної монографії є ретельна й самокритична увага до методології дослідження та її практична спрямованість на зростання конкурентоспроможності нашої країни, підвищення якості життя її населення як на сучасному етапі, так і після виходу з умов глобальної кризи.

Колектив авторів акцентує увагу на тому, що в реальному житті суспільства постійно відбувається взаємна трансформація соціальних відносин у широкому та вузькому сенсі слова один в одного, що творчість зводиться не до техніки інновацій, а включає весь комплекс самореалізації особистості. Слід зазначити, що в роботі звернено увагу і на процес взаємодії на світовому рівні нових лідерів та «старих» глобальних лідерів, які зацікавлені в збереженні існуючого соціального порядку. Вказується на те, що різниця соціальних потенціалів накопичується серед регіональних центрів, у напівпериферійних зонах та потребує інтенсивного діалогу, де можливі певні особливості соціально-трудова відносин.

Всебічний аналіз наукових джерел дав змогу колективу монографії акцентувати увагу на тому, що

сталий розвиток суспільства залежить від консолідації соціального капіталу суспільства, потребує відповідного рівня якості соціальності трудових відносин, а саме: подальшого вдосконалення механізмів громадянського суспільства шляхом створення відповідних умов та підтримки виховних процесів формування особистості, налагодження соціального партнерства як безальтернативного засобу продуктивного поєднання суспільства, соціальної адаптації людини, відповідального підприємництва, сталого розвитку культурно-цивілізаційного світу. Хоча продуктивна модель соціального партнерства в кожному конкретному випадку може знаходитись у різних варіантах.

Автори правомірно зазначають, що розвиток продуктивних сил у XX-XXI століттях сприяв тому, що реальне управління інноваційно-синергетичного типу є вкрай далеким від схематизму постіндустріального сценарію, від моделі неофордизму. Світова криза та останні соціальні події в Україні наочно показали наявний рівень залежності української економіки від ключових тенденцій глобального розвитку та соціалізації суспільства. Постмодернізація культури, суспільства й економіки формує інноваційно-синергетичний тип управління, що припускає перехід від адміністрування до системного стимулювання та контролю за кінцевими результатами трудової діяльності.

Разом з тим, на нашу думку, робота могла б бути суттєво поліпшена за рахунок поглиблення її змісту. Насамперед шляхом посилення аналізу саме української специфіки, а також залучення до аналізу нового матеріалу: по-перше, недостатньо розкриті історична компаративістика та нормативно-правовий аспект діючих трудових відносин, а також можливості його подальшого поліпшення, по-друге, від загальної тематики вдосконалення трудових відносин логічним є перехід до поглибленого вивчення умов зміни її ядра – виробничої демократії. Крім того, монографія могла б бути адаптована до навчального процесу у вищих навчальних закладах України.

Але при цьому треба сподіватися, що автори не втратять інтерес до тематики дослідження й розвинути ці підходи в найближчій перспективі. Отже, результат подальшого вивчення авторським колективом обраної тематики у перспективі може набути форм, які дозволять втілити ці побажання в нові актуальні наукові розробки.

*Володимир ЛИЧ,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії
Київського національного університету
будівництва і архітектури*